

ESTE VA (VRA, VREA) SĂ ZICĂ COPULĂ VERBALĂ ?

Alexandrina Grădinaru
Constanța

Est-ce va (vra, vrea) să zică copule verbale? (Résumé)

Cet article démontre que, dans le contexte du verbe-copule, va să zică – "c'est-à-dire" (avec ses deux variantes phonétiques: vrea să zică, qui est aussi la forme étymologique de la construction, et vra să zică, forme populaire et archaïque), cette construction n'est qu'une locution adverbiale qui représente une "marque" d'ellipse pour un verbe copulatif.

1. Lexiconul verbului copulativ, în viziunea unor gramatici, include construcția **va să zică** (cu variantele sale fonetice **vrea (vra) să zică**) atunci când are sensul "înseamnă", părând să satisfacă două criterii de copulativitate: al sinonimiei¹ și al contextului.

Ne propunem să examinăm posibilitatea construcției **va să zică**² de a fi copulativă și să demonstrăm că este o construcție noncopulativă.

În scopul de a pune în evidență complexitatea acesteia, am notat considerațiile care apar în gramatici privind vechimea, utilizarea, distribuția etc. și am conceput două anexe: una cu descrierea și interpretarea gramaticilor, alta cu descrierea din dicționare explicative ale limbii române.

2. Generalități privind construcția **va să zică** și variantele sale **vrea (vra) să zică**, precum și **care va (vrea, vra) să zică**.

Variantele **va (vrea, vra) să zică** interferează cu **care va (vrea, vra) să zică**, ambele grupări figurând în aproape toate gramaticile³, la capitolele despre coordonarea conclusivă. Despre ambele grupuri de variante se fac următoarele observații:

- sunt "utilizate frecvent în limba vorbită"⁴;
- aparțin registrului popular⁵;
- aparțin registrului familiar⁶;
- parazitează comunicarea, ca și conjuncția coordonatoare conclusivă **deci**:

"Apariția nejustificată de înțeleș, [...] a elementelor specific conclusive **deci, vasăzică**

¹ "[...] singurul criteriu al sinonimiei este cu totul insuficient pentru stabilirea calității de locuțiune" - Gabriela PANĂ DINDELEGAN, 1994, p. 82.

² Vom subînțelege pe întregul parcurs al lucrării și variantele sale fonetice **vrea (vra) să zică**.

³ GLR² II, p. 252-253; IORDAN, 1956, p. 696-697 etc.; v. anexa I.

⁴ GLR², II, p. 253 și 426 (corespunzând la două capitole redactate de doi autori diferiți: Mircea MITRAN și, respectiv, Fulvia CIOBANU); CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, 1994, p. 330; Suzana Carmen DUMITRESCU, 1979, p. 103 ș.a.

⁵ DIMITRIU, 1999, p. 795.

⁶ Mioara AVRAM, 1997, p. 415; DIMITRIU, 1999, p. 795.

în situații cum ar fi începutul unui enunț răspuns la o întrebare (- *Ce puteți declara? - Deci am de spus următoarele...*[...]) transformă propozițiile care conțin asemenea elemente în conclusive ilogice⁷;

- **va să zică** și **deci** sunt *automatism*⁸ sau *ticuri verbale*⁹, folosirea lor fiind "nejustificată"¹⁰;

- sunt utilizate "de obicei preferențial", "de către *anumiți* (s.a.) vorbitori de limbă română"¹¹, ca de exemplu basarabeni, care, de multe ori își încep comunicarea cu (**care**) **v(r)a să zică**¹²;

- sunt, de multe ori, inserțiuni incidente de tipul "cuvinte de umplutură"¹³;

- au efect stilistic¹⁴;

- apar frecvent în limba actuală, mai ales în stilul publicistic¹⁵;

- "nu apar în limba veche"¹⁶. Observația se susține și prin faptul că Aida TODI, 2001, nu menționează construcția;

- au apărut în secolul al XIX-lea¹⁷;

- **va să zică** este locuțiune cu ahaismul fonetic **va**¹⁸;

- ca proprie remarcă, considerăm că poate fi identificat, ca fapt de oralitate a limbii literare, în stilul științific, la Titu MAIORESCU în *Prelegeri de logică, 1863*¹⁹, texte în care este utilizat **va să zică**:

(i) "Logica [la greci n.n.] era arta de a ne deprinde a convinge pe cineva, **va să zică** [**vasă-zică** ortografiat în MAIORESCU, 1988, p. 99] (s.n.) a purcede de la niște reguli stabile în capul nostru și apoi a ajunge pe același tărâm să ieșim la aceeași concluziune."²⁰

(ii) "Spiritul culturii e acela care știe să iasă din mai multe reprezentațiuni, să scoată noțiunea generală, a avea prezență de spirit **vrea să zică** (s.n.) a domina asupra reprezentațiunilor."²¹

⁷ Mioara AVRAM, 1997, p. 415.

⁸ Ibidem, p. 480 și p. 415 unde se menționează că **deci** și **vasăzică** sunt *incidente devenite ticuri verbale* (s.n.).

⁹ GLR², II, p. 427.

¹⁰ Mioara AVRAM, 1997, p. 480.

¹¹ DIMITRIU, 1999, p. 794.

¹² Ibidem, p. 795.

¹³ V. GLR¹, II, p. 260; GLR², II, p. 426.

¹⁴ Ibidem, p. 794; Suzana Carmen DUMITRESCU, 1979, p. 103.

¹⁵ Mioara AVRAM, 1997, p. 406-407; BULGĂR, 1995, p. 101.

¹⁶ DIMITRIU, 1999, p. 795.

¹⁷ Suzana Carmen DUMITRESCU, 1979, p. 104.

¹⁸ GLR², I, p. 36, redactat de Mioara AVRAM.

¹⁹ MAIORESCU, 1988.

²⁰ MAIORESCU, 1988, p. 99.

²¹ Ibidem, p. 100.

(iii) "O noțiune concordantă similară de ordinea II: de exemplu, *abc, ab, ac, va să zică* (s.n.) o noțiune totală ce conține două noțiuni având note comune, [...]"²²

3. Dicționarele explicative și gramaticile²³ ne indică, în ceea ce privește construcția **va să zică**, două tipuri de actualizări care par să aparțină unor clase lexicogramaticale diferite.

(A) Cazul general, prezent în aproape toate gramaticile²⁴, este că aceasta funcționează ca locuțiune conjuncțională coordonatoare conclusivă cu apropieri mari de clasa lexico-gramaticală a adverbului²⁵ și are o distribuție identică cu construcția²⁶ **care va (vrea, vra) să zică**, având sensurile "prin urmare, deci"²⁷ sau "așadar, deci, prin urmare"²⁸ sau "deci, dară, așadar, prin urmare etc."²⁹ ș.a.m.d.

(B) Cazul particular al lui **va (vrea, vra) să zică** privește o distribuție specială a acestuia: intră în concurență cu verbul copulativ și are sensul "înseamnă".

În exemplele (i), (ii) și (iii) din paragraful anterior **va să zică** are sensul "a însemna".

3.1. DOOM recomandă scrierea în două moduri a construcției **va să zică** (o dată cu ascunderea și o dată cu punerea în evidență a "structurii verbale"³⁰).

- locuțiunea conjuncțională **care va să zică** se scrie întotdeauna distanțat³¹;

- **vasăzică** se scrie într-un singur cuvânt atunci când are sensurile "prin urmare, deci";

- **va să zică** se scrie distanțat când are sensul "vrea să zică" și structura verb + verb, prin urmare când este altceva decât **vasăzică**.

Nu este clar de ce **vasăzică** nu se poate interpreta drept "vrea să zică" cu sensul "deci", și nici de ce **va să zică** se poate interpreta "vrea să zică" și nu "deci". La fel, de ce scriem spațiat pe **care va să zică**, deși nu este analizabil verb + verb, fiindcă înseamnă numai "deci"³².

Ortografierea construcției în DOOM ne sugerează că am fi în fața dihotomiei *construcție analizabilă vs construcție neanalizabilă*.

²² Ibidem, p. 104.

²³ V. anexa I și II.

²⁴ V. anexa I.

²⁵ V. anexa I.

²⁶ DIMITRIU, 1999, p. 794 denumește această construcție "cuvânt perifrastic".

²⁷ DOOM.

²⁸ DEX²; pentru alte dicționare, v. anexa II.

²⁹ GLR², II, p. 252.

³⁰ Mioara AVRAM, 1997, p. 286.

³¹ Credem că Mioara AVRAM, 1997, nu este de acord cu această regulă de ortografie, deoarece scrie în două feluri: **care va să zică** la p. 286 și **care vasăzică**, p. 415.

³² DOOM.

4. Presupunem că **va sa zică / vasazică** reprezintă dihotomia *construcție analizabilă* vs *construcție neanalizabilă*³³ corespunzătoare contextelor de "natură omonimă"³⁴, altfel spus, situațiilor de "omonimie între o locuțiune și o îmbinare liberă"³⁵.

4.1. Prezența construcției **va să zică** în dicționarele explicative precedate de observația *expresie*³⁶ ne sugerează aceeași ipoteză: că există o conjuncție care se scrie nedistanțat și, dimpotrivă, *altceva* decât o conjuncție, care se scrie distanțat. Acest *altceva* ar fi o *unitate frazeologică*³⁷ sau o *expresie*³⁸. Faptul că o construcție este unitate frazeologică sau expresie nu înseamnă că este și neanalizabilă³⁹. Dacă din sursele menționate se poate deduce doar că **va să zică** este o construcție analizabilă, BULGĂR⁴⁰ și BERCEANU⁴¹ consideră explicit că **va să zică** este construcție analizabilă.

4.2. Să presupunem că **va să zică** este construcție analizabilă. În acest caz, **va să zică** se poate descompune după modelul ortografic DOOM și anume, "verb + verb" cu sensul "vrea să însemne".

Să considerăm fraza:

(i) *Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dânsul.* ISPIRESCU (DLRLC, DLRM, DULR) și s-o interpretăm, după DOOM:

(ii) *Ce va ("vrea")¹ / să zică ("să însemne") aceea²/ să plătesc?³ / [...]*

Va "vrea" se poate substitui cu dorește / voiește / pofteste⁴², iar să zică se substitue cu înseamnă, deși nu există un sens "înseamnă" pentru zice.

În loc de (i) *Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dânsul.*

³³ Mioara AVRAM, 1997, p. 287: *îmbinări libere vs locuțiuni*; HRISTEA, 1984, p. 139: *îmbinare liberă vs unitate frazeologică*; Alexandrina GRĂDINARU, 1981: *construcție liberă (analizabilă) vs construcție legată (neanalizabilă)*; Gabriela PANĂ DINDELEGAN, 1994, p. 61: *grupare analizabilă vs locuțiune*; 2003, p. 252: *grup analizabil vs neanalizabil*; STATI, 1967, p. 57: *grup fix și grup liber*.

³⁴ Gabriela PANĂ DINDELEGAN, 1994, p. 81.

³⁵ STATI, 1967, p. 57; STATI & BULGĂR, 1970, p. 140-144.

³⁶ V. anexa II.

³⁷ HRISTEA, 1984, p. 134-160, în capitolul despre frazeologie.

³⁸ Mai multe dicționare folosesc termenul *expresie* pentru **va să zică**: v. nota II.

³⁹ "Nu orice unitate frazeologică a limbii române, unitate relevantă la nivel lexical și stilistic, are și statut de locuțiune." (Gabriele PANĂ DINDELEGAN, 1994, p. 85). Același lucru este precizat și de Hristea, p. 134 s.u., care numește unitățile frazeologice analizabile unități sintagmatice.

⁴⁰ BULGĂR, 1995, p. 201 îl introduce pe **va să zică** în serie cu *în concluzie, în consecință* și alte "sintagme analizabile care exprimă concluzia".

⁴¹ 1971, paragraful *Raționamentul și mijloacele lingvistice de exprimare a acestuia*, p. 71 consideră pe **care va să zică** o "propoziție de legătură în frază".

⁴² DSR.

obținem :

(iii) *Ce dorește / voiește / pofteste să însemne aceea să plătesc?*

În această analiză construcția este flexibilă: *Ce a vrut (va vrea) să zică*, dar nu în forma **va să zică**. Sunt enunțuri inacceptabile **Ce a va să zică* (pentru timpul trecut) sau **Ce va va să zică* (pentru timpul viitor), pentru că variantele **vrea (vra, va) să zică** sunt neflexibile, iar sensul "să însemne" nu dă socoteală de verbul *a zice*, ci de întreaga construcție. Analiza propusă nu este operantă, deci presupunerea că "expresia" / "unitatea frazeologică" **va să zică** ar putea fi gramatical analizabilă nu se confirmă. Prin urmare, **vrea (vra, va) să zică** este construcție neanalizabilă, o locuțiune (cu alte cuvinte, păstrăm presupunerea că structura ei este **va # să # zică**, la fel ca și **vrea # să # zică**).

Stabilind că în enunțul analizat este locuțiune, considerăm că în orice enunț de acest tip **va să zică** este locuțiune.

5. In cele ce urmează vom încerca să verificăm dacă această locuțiune funcționează copulativ. Fie enunțurile:

(1) *O poliță iscălită în alb vrea să zică o foaie de astea, în care un găgăuț ca domnul Mihai își iscălește numele fără să puie suma ce a primit.* (Duiliu ZAMFIRESCU apud Paula DIACONESCU⁴³ și IORDAN & ROBU⁴⁴).

(2) *Vă puteți închipui ce vra să zică a te scălda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare!* (CREANGĂ, 1993, p. 126).

(3) *O soțietate fără prințipuri va să zică că nu le are.* (CARAGIALE, 1959, p. 110; exemplul apare în GLR², II, p. 426.)

(4) *Asta nu vra să zică nimica.* (ALECSANDRI apud. GLR², II, p. 426).

(5) *O noțiune concordantă similită de ordinea II: [...] va să zică o noțiune totală ce conține două noțiuni având note comune [...].* (MAIORESCU, 1988, p. 104).

Paula DIACONESCU încadrează pe **vrea să zică** din enunțul (1) în categoria "verbelor copulative cu înțeles lexical"⁴⁵ sau al "copulelor lexico- gramaticale"⁴⁶. Enunțul (1) este precedat, în lucrarea citată, de exemplul "*Bunar*" **însamnă** în limba nohailor fântână" (SADOVEANU)⁴⁷. **Însamnă** – varianta fonetică regională a verbului *înseamnă* – și **vrea să zică** marchează: "echivalența între două obiecte ale căror nume au funcțiune de subiect și de nume predicativ în propoziție."⁴⁸. **Însamnă** și **vrea să zică** sunt încadrate în clasa verbelor la diateza activă (spre deosebire de

⁴³ 1957, p. 115.

⁴⁴ 1978, p. 597.

⁴⁵ 1957, p.115.

⁴⁶ Ibidem, p. 106; ȘERBAN, 1964, p. 66, le denumeste verbe *semicopulative* și acest termen se va impune în gramatica verbului copulativ.

⁴⁷ Paula DIACONESCU, 1957, p. 115.

⁴⁸ Ibidem, p. 115.

verbele la diateza reflexivă *a se numi* și *a se chema*) și formează predicatele "nominal-verbale"⁴⁹ **vrea să zică o foaie și însamnă fântână.**

După cum am văzut, dicționarele⁵⁰ confirmă sensul "înseamnă" pentru **vrea (vra, va) să zică.**

O a doua serie de fapte se referă la context.

În enunțurile (1), (4) și (5) **vrea (vra, va) să zică** satisface una din regulile copulativității, și anume pe cea mai importantă: Nominal_{1kn} - Nominal_{2kn}⁵¹ părând să corespundă primei formulări a acestei condiții pentru limba română realizată de Valeria GUȚU ROMALO⁵²: (1) *o poliță...o foaie*, (4) *asta....nimica*, (5) *o noțiune ... o noțiune*.

Enunțurile (2) și (3) satisfac și ele condiții - pe care le-am numi *secundare* - de copulativitate: (2) *ce ... a te scălda*: un enunț copulativ cu subiectul la infinitiv și numele predicativ *ce*; (3) *o soțietate ... că nu le are*: o frază cu *nume predicativ propozițional*⁵³.

A treia serie de fapte se referă la analiza în întregime a enunțurilor:

- pot fi urmate de o conjuncție subordonatoare ("un conector frazal subordonator"⁵⁴) care marchează un nume predicativ propozițional;

- pot sta la la formă negativă;

A patra serie de fapte se referă la interpretarea logică a enunțurilor:

- enunțul (1) poate fi interpretat drept o definiție "lexicală"⁵⁵;

- (3) și (5) sunt tot definiții lexicale dar stilistic sunt false tautologii⁵⁶, una în limbaj popular, alta în limbaj științific;

- (4) o definiție ostensivă, care este "un procedeu de stabilire a înțelesului unui cuvânt [...] cu indicarea obiectului desemnat."⁵⁷, una din condițiile acestui tip de definiție fiind realizarea "aceste este..." și "iată un..."⁵⁸.

⁴⁹ Ibidem, p.113.

⁵⁰ DEX² intrările **care** și **zice**; v. anexa II.

⁵¹ Nominal = substantiv, pronume, numeral cu valoare de substantiv, orice parte de vorbire substantivată; kn = caz nominativ; 1 și 2 poziția de subiect și nume predicativ.

⁵² 1967, p. 305: "copulative sunt verbele care pot governa două morfeme de nominativ".

⁵³ După Valeria GUȚU ROMALO, 1973, p. 115, 116: "realizarea propozițională a poziției de subiect".

⁵⁴ Gabriela PANĂ DINDELEGAN, 2003, p. 247.

⁵⁵ Sau *de înregistrare* sau *recapitulativă*. Definițiile de acest tip "nu introduc un sens nou ci consemnează anumite relații de sinonimie (VASILIU, 1995, p. 105, demonstrează că acest tip de relație nu este *sinonimie*, ci *asemănare*, fiindcă doar «aproximează sensul cuvântului») intralingvistică între termeni și expresii. De exemplu, celibatar = df bărbat matur necăsătorit; orb = df persoană lipsită de vedere.": POPA, 1972 (a), p. 94.

⁵⁶ GLR², II, p. 415-417.

⁵⁷ POPA, 1972 (b), p. 31-32.

⁵⁸ Ibidem, p. 32.

5.1. Dacă substituim pe **vrea (vra, va) să zică** cu **înseamnă**, obținem enunțurile:

(1i) *O poliță iscălită în alb înseamnă o foaie de astea, în care un găgăuță ca domnul Mihai își iscălește numele fără să puie suma ce a primit.*

(2i) *Vă puteți închipui ce înseamnă a te scălda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare!*

(3i) *O soțietate fără prințipuri înseamnă că nu le are.*

(4i) *Asta nu înseamnă nimica.*

(5i) *O noțiune concordantă similară de ordinea II: [...] înseamnă o noțiune totală ce conține două noțiuni având note comune [...]."*

Faptul că enunțurile (1i) - (5i) prezintă următoarele caracteristici:

- sunt acceptabile;

- nu își schimbă sensul față de (1) - (5);

- pot fi urmate de o conjuncție subordonatoare care marchează un nume predicativ propozițional;

- pot sta la la formă negativă;

pare să demonstreze că **va (vrea, vra) să zică** din (1-5) sunt echivalente cu **înseamnă** din (1i-5i).

Enunțurile - (1i), (3i) și (5i) - utilizează un verb copulativ definițional⁵⁹.

Dacă în ele **a însemna** este definițional, rezultă că și **va (vrea, vra) să zică** din (1), (3) și (5) poate fi definițional.

5.2. Vom continua substituirea în propozițiile (1) - (5) cu verbul copulativ **a fi**.

Dacă substituim în enunțurile (1) - (5) locuțiunea **va (vrea, vra) să zică** cu **este**⁶⁰, obținem enunțurile:

(1ii) *O poliță iscălită în alb este o foaie de astea, în care un găgăuță ca domnul Mihai își iscălește numele fără să puie suma ce a primit.*

(2ii) *Vă puteți închipui ce este a te scălda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare!*

(3ii) **O soțietate fără prințipuri este că nu le are.*

(4ii) *Asta nu este nimica.*

(5ii) *O noțiune concordantă similară de ordinea II: [...] este o noțiune totală ce conține două noțiuni având note comune [...]."*

Observăm că:

- (1 ii) și (5 ii) sunt acceptabile, cu excepția (3ii), și au aceleași sensuri ca (1i), (2i), (4i) și (5i), de unde rezultă că și cu (1), (2), (4) și (5). Ne explicăm inacceptabilitatea lui (3ii) prin diferența de distribuție dintre **a fi** și **a însemna**.

⁵⁹ Alexandrina GRĂDINARU, 1978.

⁶⁰ VASILIU, 1970, reduce toate sensurile logice ale copulei *a fi* la implicație; echivalența se poate rezolva prin implicație reciprocă.

Experimentele contextuale justifică opinia că **va să zică** este copulă verbală nedreptățită de gramatica verbului copulativ, care în cel mai bun caz, o expediază la "etc."

Se ridică însă problema naturii acestei copule. Prudența dicționarelor⁶¹ în calificarea "expresiei" **va să zică** este semnificativă. Faptul că nu se menționează natura locuțiunii atunci când nu este conjuncție, ne determină să deschidem problema privind natura verbală sau nonverbală a acestei construcții.

5.2.1. Vom discuta în cele ce urmează natura "copulei" **vrea (vra, va) să zică**.

5.2.1.1. Este vrea (vra, va) să zică locuțiune verbală ?

Inventarierea de către Paula DIACONESCU⁶² și IORDAN & ROBU⁶³ a locuțiunii **vrea să zică**, care atrage după sine și celelalte două variante fonetice, conduc spre ipoteza naturii verbale a construcției. La fel, cele două ediții ale Gramaticii Academiei (GLR¹ și GLR²) care consideră pe **va (vrea, vra) să zică** "copulă". În capitolul *Cuvintele și construcțiile incidente*⁶⁴, se menționează că această construcție, de regulă aparținând clasei "cuvânt de umplură", în anumite contexte are rol gramatical de *copulă*. În GLR¹ II, p. 260, tot la același capitol, este chiar mai bine explicată funcția locuțiunii în discuție: "expresia *va să zică*, utilizată frecvent în limba vorbită cu valoare de cuvânt de umplură, este justificată atât din punct de vedere sintactic (joacă rol de *verb* (s.n.) copulativ) cât și lexical [...]".

După opiniile citate este indubitabil că avem de a face cu o locuțiune verbală. O locuțiune verbală poate funcționa ca verb copulativ. În lexiconul verbului copulativ în limba franceză este menționată locuțiunea *avoir l'air*.⁶⁵

Calitatea de locuțiune verbală a lui **va (vrea, vra) să zică** este invalidată de caracterul neflexibil al acesteia, ceea ce contrazice statutul general al clasei locuțiunilor verbale⁶⁶. (Plus demonstrația noastră de la paragraful **4.2.**)

Florica DIMITRESCU nu numai că nu inventariază o locuțiune verbală **va să zică**, dar argumentează că **va să zică** este locuțiune conjuncțională.

MDA⁶⁷, eliminând complet calitatea lui **va să zică** de expresie cu sensul "înseamnă", consideră numai situația aglutinantă **vasăzică** cu sensul "prin urmare"⁶⁸.

⁶¹ V. anexa II.

⁶² 1957, p. 115.

⁶³ 1978, p. 595, unde, la capitolul despre numele predicativ, sunt preluate exemplele și clasificările Paulei DIACONESCU.

⁶⁴ Redactat de Fulvia CIOBANU în GLR².

⁶⁵ Cf. Marleene VAN PETEGHEM, 1991, p. 158.

⁶⁶ Florica DIMITRESCU, 1958, p. 95.

⁶⁷ La intrarea *vrea*.

⁶⁸ Scrierea distanțată rămâne doar pentru locuțiunea conjuncțională **care va să zică**: MDA, intrările *vrea* și *care*.

5.2.1.2. Este vrea (vra, va) să zică o locuțiune nonverbală copulativă?

Prin urmare, despre aceeași construcție se fac două afirmații: (1) că "joacă rol de verb copulativ"⁶⁹ și (2) că nu este decât locuțiune conjuncțională. În literatura de specialitate însă sunt considerate copule și elemente nonverbale, cum este interjecția *iată*.⁷⁰

5.3. Dacă **va (vrea, vra) să zică** este același lucru cu **a însemna**, cum se explică atunci faptul că în enunțurile:

(1iii) *O poliță iscălită în alb vrea să zică înseamnă o foaie de astea, în care un găgăuță ca domnul Mihai își iscălește numele fără să puie suma ce a primit.*

(2iii) *Vă puteți închipui ce vra să zică înseamnă a te scărda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare!*

(3iii) *O soțietate fără prințipuri va să zică înseamnă că nu le are.*

(4iii) *Asta va să zică nu înseamnă nimica.*

(5iii) *O noțiune concordantă similită de ordinea II: [...]va să zică înseamnă o noțiune totală ce conține două noțiuni având note comune [...]."*

sunt acceptabile și au același sens cu enunțurile (1) - (5) și (1i) - (5i)? Cum explicăm compatibilitatea în același enunț a lui **va (vrea, vra) să zică** cu **înseamnă**? (Notăm că **va (vrea, vra) să zică** se poate poziționa și înainte și după **înseamnă**).

Aceiași întrebare se pune și pentru compatibilitatea lui **v(re)a să zică** cu **a fi**:

5.4. (1iv) *O poliță iscălită în alb vrea să zică este o foaie de astea, în care un găgăuță ca domnul Mihai își iscălește numele fără să puie suma ce a primit.*

(2iv) *Vă puteți închipui ce vra să zică este a te scărda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare!*

(3iv) *O soțietate fără prințipuri va să zică este că nu le are.* Ne explicăm că această enunț este corect față de (3ii) prin faptul că **va să zică** impune lui **a fi** sensul "înseamnă", pe care **a fi** îl pierde în (3ii).

(4iv) *Asta nu este nimica.*

(5iv) *O noțiune concordantă similită de ordinea II: [...] va să zică este o noțiune totală ce conține două noțiuni având note comune [...]."*

Dar două copule nu pot aparține aceluiași enunț. Dacă punem alături pe **a fi** cu **înseamnă** obținem:

(1v) **O poliță iscălită în alb înseamnă este o foaie de astea, în care un găgăuță ca domnul Mihai își iscălește numele fără să puie suma ce a primit.*

(2v) **Vă puteți închipui ce înseamnă este a te scărda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare!*

(3v) **O soțietate fără prințipuri înseamnă este că nu le are.*

(4v) **Asta nu înseamnă este nimica.*

⁶⁹ GLR¹, II, p. 260.

⁷⁰ Cf. BULGĂR, 1968, p. 39 și 1995, p. 139; și cf. CONSTANTINESCU - DOBRIDOR, 1994, p.143: "Obținerea diplomei - *iată* obiectivul său. (= Obținerea diplomei *este* obiectivul său)".

(5v) *O noțiune concordantă similară de ordinea II: [...] **înseamnă este o noțiune totală ce conține două noțiuni având note comune [...].**"

Enunțurile (1v - 5v) nu sunt acceptabile. Rezultă din această demonstrație că locuțiunea **vrea să zică** nu este copulă.

5.5. Substituim pe **vrea să zică** cu construcțiile echivalente cu sens conclusiv: **deci, așadar, prin urmare.**

(1vi) *O poliță iscălită în alb înseamnă deci (așadar, prin urmare) o foaie de astea, în care un găgăuță ca domnul Mihai își iscălește numele fără să puie suma ce a primit.*

(2vi) *Vă puteți închipui ce înseamnă deci (așadar, prin urmare) a te scălda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare!*

(3vi) *O soțietate fără prințipuri înseamnă deci (așadar, prin urmare) că nu le are.*

(4vi) *Asta nu înseamnă deci (așadar, prin urmare) nimica.*

(5vi) *O noțiune concordantă similară de ordinea II: [...] înseamnă deci (așadar, prin urmare) o noțiune totală ce conține două noțiuni având note comune [...].*"

Enunțurile (1vi-5vi):

- sunt acceptabile

- au același sens cu enunțurile (1-5)

Variantele **vrea (vra, va)** își «dezvăluie» sensuri ca **deci (așadar, prin urmare)**, ca atare nu sunt copule, ci locuțiuni conjuncționale sau adverbiale. Aflându-se în poziția contextuală a verbului copulativ și implicând și ele, ca toate construcțiile conclusive sensul "ceea ce înseamnă", au fost considerate, greșit, copule. Poziția și sensul lui **va să zică** nu funcționează decât ca "semn" pentru o copulă (**a însemna** sau **a fi**) *in absentia*, sau un verb noncopulativ sinonim cu **a însemna** (cum ar fi *a reprezenta, a semnifica*, care nu satisfac regula copulativității de a fi incompatibile cu un obiect direct⁷¹), dovadă compatibilitatea lui **vrea (vra, va) să zică** cu **înseamnă** (care se poate extinde și la sinonimele tranzitive ale acestuia) în enunțurile (1iii - 5iii).

6. Concluzii

Poziția lui **va să zică** este de neclintit până în momentul în care îl alăturăm pe **înseamnă** prin identificarea elipsei acestuia. După adăugarea lui **înseamnă**, **va să zică** capătă *mobilitatea* lui **deci**⁷²;

- **va să zică** alături de **înseamnă** are nu numai o anumită mobilitate, dar poate fi suprimat;

- **va să zică** (în context de copulativitate) nu marchează un raport de coordonare conclusivă, ci este locuțiune adverbială "cu sens explicativ"⁷³;

⁷¹ VASILIU & Sanda GOLOPENȚIA-ERETESCU, 1969, p. 101.

⁷² "În principiu conjuncția se pune înaintea propoziției pe care o introduce. Excepție fac **deci** (s.n.), **însă** și uneori **dar**, care pot fi puse și în mijlocul sau (primele două) chiar la sfârșitul propoziției": GRAUR, 1973, p. 171.

- acestei locuțiuni adverbiale îi putem atribui și sensul conjuncțiilor coordonatoare conclusive, cum am procedat, dar și sensurile apozitive *mai exact, cu alte cuvinte* etc. atribuite de DIACONESCU⁷⁴ (v. anexa I) și sensul "adică" atribuit de IORDAN⁷⁵ locuțiunii **care va să zică** și tot "adică" atribuit de ȘERBAN⁷⁶ lui **deci și așadar** și chiar sensul etimologic al lui **deci** "de aici"⁷⁷. Ca și construcțiile *altfel spus, cu alte cuvinte* ar putea fi considerat un *operator metalingvistic* după Ion BĂTEA și Ioana BĂTEA, 1982.

Va să zică în contextele verbului copulativ semnaleză absența verbului copulativ "înseamnă" și atrage atenția asupra temei. Ca modalitate de atragere a atenției, s-ar putea să fie utilizat și de vorbitorii care își încep enunțul cu conjuncții conclusive (v. paragraful 1), ceea ce nu face ca aceste utilizări ale enunțului să fie mai corecte. Dar este mai simplu de explicat că « atrag atenția », decât că stabilesc un fals raport de coordonare conclusivă. De altfel există lucrări care exclud din tipologia conjuncției coordonatoare coordonarea conclusivă⁷⁸.

Construcția **vrea (vra, va) să zică** este condiția unui tip de elipsă⁷⁹ pentru verbul copulativ **a însemna** sau **a fi** cu sensul "a însemna" (dar și pentru alte verbe care scot însă o propoziție din clasa enunțurilor copulative). Prin lipsa legăturilor sintagmatiche în enunț, după ce rolul său de « semnalizator » se sfârșește, este inserțiune incidentă. În exact aceeași situație contextuală specială este și interjecția *iată* considerată copulă. Această situație este în concordanță cu afirmația Mioarei AVRAM⁸⁰ care semnaleză la capitolul despre construcțiile incidente pe *iată* (caracteristic stilului publicistic), *deci* și pe *vasăzică*.

ANEXA I

CANDREA, 1899: capitolul conjuncții: **va să zică** "c'est-à-dire"; Mioara AVRAM, 1997, p. 415 și passim. la p. 286: "îmbinările conclusive" sunt "mai curând locuțiuni adverbiale"; Rodica BOGZA-IRIMIE, 1989, p. 215: "Coordonarea conclusivă se realizează prin câteva adverbe și locuțiuni adverbiale: *deci...va să zică...*"; BULGĂR, 1968, p. 99 și 1995, p. 201; CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, 1994, p. 330; DIACONESCU, 1989, p. 147: **vasăzică** intră în serie cu *cu alte cuvinte, cu un cuvânt, altfel spus (zis), mai bine-zis, mai exact (spus)*,

⁷³ ȘERBAN, 1974, p. 105-106 afirmă că nu există coordonare conclusivă la nivelul propoziției.

⁷⁴ 1989, p. 147.

⁷⁵ 1956, p. 666.

⁷⁶ 1974, p. 106.

⁷⁷ GRAUR, 1968, p. 36; în virtutea sensului etimologic, Sabina TEIUȘ, 1980, p. 87 îl consideră pe **deci** complement de mod conclusiv.

⁷⁸ Cf. Sabina TEIUȘ, 1980 și SARAMANDU, 2003.

⁷⁹ Alte tipuri de elipse ale verbului copulativ, după GLR², II, 1966, p.100-101, capitol redactat de Laura VASILIU, sunt: (i) *Poezie – sărăcie* și (ii) *Cum e turcul, și pistolul*.

⁸⁰ 1997, p. 405-407.

pe românește zis și servește "la marcarea apozitiei de identificare prin *introducerea unei note interpretative din partea vorbitorului*.(s.n.)"; DIMITRIU, 1999, p. 794: consideră că există "omonimia *adverb conclusiv* vs. *conjunție conclusivă*" și denumește pe *care v(r)a să zică* "cuvânt perifrastic"; Suzana Carmen DUMITRESCU, 1979, p. 103-104 și 230, "Se observă că unele conjuncții conclusive (*deci*) pot exprima și alte raporturi sintactice decât cel care constituie sensul lor de bază"; GLR¹, II, p. 167; GLR², I, p. 310: *deci* și *așadar* sunt adverbe explicative care, în frază, "cumulează" și "funcțiunea de conjuncții" iar în GLR², II, p. 252-253, (**care**) **va să zică** locuțiune coordonatoare conclusivă; ibidem, p. 426: (*care*) *v(r)a să zică* atunci « când își pierde înțelesul copulativ » capătă valoare de conjuncție »; HODIȘ, 1990, p. 64 ș.u. demonstrează sinonimia adverbelor "apozitive" (numite astfel după STATI & BULGĂR, 1970, p. 38) *adică, anume* cu adverbele sau locuțiunile adverbiale *vasăzică, ... cu alte cuvinte* etc.; IORDAN, 1956, p. 666 (locuțiune adverbială cu sensul "adică, așadar"), 696-697 (locuțiune adverbială, care realizează coordonarea conclusivă); 472 (locuțiune adverbială provenită dintr-o structură verbală ca și *parcă* < *pare* + *că*, regionalismele *basam* < *bag s(e)amă, mătină* "probabil" < *mă tem că* etc. (despre alte adverbe formate asemănător, fără (**care**) **va (vrea, vra) să zică**, v. NICA, 1988, p. 157); 696-697 (locuțiune adverbială, care realizează coordonarea conclusivă) și passim; IORDAN & ROBU, 1978, p. 527: coordonarea conclusivă în interiorul propoziției se poate interpreta ca marcă de subînțelegere a predicatului : *pleacă poimâine, așadar (pleacă) la 6 martie*; IRIMIA, 1983, p. 240; ȘERBAN, 1974, p. 105 demonstrează că *deci* la nivelul propoziției nu este un coordonator conclusiv, ci un adverb explicativ cu sensul "adică »; Sabina TEIUȘ, 1980: nu există coordonare conclusivă nici la nivelul frazei; TRANDAFIR, 1982, p. 139: conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale conclusive: *așadar, ca atare, dar(ă), de aceea, drept aceea, drept care, în concluzie, în consecință, (care) va (vrea, vra) să zică, or, prin urmare, și* etc.

ANEXA II

În dicționare

Sensurile locuțiunii (**care**) **va (vra, vrea) să zică** atribuite de dicționare sunt următoarele:

I. DA (1927, intrarea **care**) definește pe **care va sa zică** (fără nici o specificare asupra statutului lexico-gramatical: "ceea ce însemnează, de unde urmează, drept aceea, adecă", cu exemplele:

(1) *Orizonul politic s-o posomorât!... Care vra să zică iar bejenie!* ALECSANDRI.

(2) *Care va să zică eu lipsesc d-acasă de vro 16 - 17 ani.* STĂNCESCU.

II. DLRLC (1955, intrarea **care**), **care va** (sau **vra**) **să zică** sau (rar) **care cum s-ar prinde** (DA prezintă separat pe **care cum s-ar prinde**), menționează că cele două construcții sunt locuțiuni conjuncționale cu sensurile: "ceea ce înseamnă, de unde urmează, prin urmare, cu alte cuvinte" confirmarea sensurilor este realizată prin trei texte:

(1) *Care va să zică, unde nu înțelegeți d-voastră politica, hop! numaidecât trădare! Ne-am procopsit!* CARAGIALE

(2) *Orizontul politic s-a posomorât!... Care vra să zică iar bejenie!* ALECSANDRI (acelasi exemplu din DA, cu actualizări fonetice din limba literară).

(3) *N-avea cai? ... care cum s-ar prinde ...te-ademenise ... cu vorbe dulci.* ALECSANDRI (acelasi exemplu din DA).

(2) și (3) sunt același exemple din DA.

La intrarea **zice**, în DLRLC apare pentru prima oară diferențierea lui **vrea** (sau *vra*, *va*) *să zică* pentru două categorii de sensuri: "a) înseamnă, are sensul, semnificația, valoarea, importanța" și "b) conjuncțională, deci". Sensurile a) sugerează valoarea verbală a construcției, iar sensurile b) valoarea de conjuncție coordonatoare conclusivă. Ambele categorii de sensuri, a) și b), stau sub specificarea *expresie*. Confirmarea sensurilor a) este realizată prin textele următoare:

(1) *Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dânsul.* ISPIRESCU.

(2) *Eu știu ce vra să zică durerea de inimă, bat-o pârđalnica s-o bată!* CREANGĂ.

(3) *Avea ochi albaștri, ceea ce vra să zică mult, și era frumos băiet.* EMINESCU.⁸¹

(4) *Ce vrea să zică schimbarea asta repede?* BOLINTINEANU.

(5) *Refuxul vra sa zică când să umflă apa și să varsă la uscat.* DRAGHICI.

III. DLRM (1958, intrarea **care**, consideră pe **care va** (sau **vra**) *să zică* locuțiune conjuncțională cu sensurile "ceea ce înseamnă, prin urmare". La intrarea **a zice** reia explicațiile și câte un exemplu din DLRLC referitoare la **vrea (vra, va) să zică** (denumită *expresie*): unul verbal, (a) "înseamnă, are sensul, semnificația, valoarea" *Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dânsul.* ISPIRESCU și unul conjuncțional, (b) "deci" *Va să zică pleci.*

IV. DEX², la intrarea **care**, menține sensurile "ceea ce înseamnă, prin urmare", iar la intrarea **zice**, la fel: "a) înseamnă, are sensul, semnificația, valoarea..."; b) așadar, deci, prin urmare", ambele sensuri sub specificarea *expresie*.

V. DULR (1998, intrarea **vrea**) (care) vrea (sau va) să zică: a) "înseamnă, spune, semnifică"; b) "așadar, deci"; este tratată separat construcția ce vrea (sau va) să zică asta (sau, rar, aceea), cu sensul "ce înseamnă asta"; exemplele care se dau sunt din DLRLC.

VI. MDA (2001-2003), la intrarea **care, care va (vra) să zică**, considerată ceea ce este, adică locuțiune conjuncțională, este explicată prin două sensuri: "ceea ce înseamnă" și "prin urmare", iar **va să zică**, la intrarea **vrea**, tot cu două sensuri: "prin urmare" și "adică" (când este aglutinat) și "are semnificația de..." cu sinonimele *înseamnă* și *semnifică*. "**Va** (sau **vrea**, învechit și popular *vra*)" este considerată pentru prima dată într-un dicționar, "locuțiune".

Rezultă că:

-există o diferență de distribuție între **care va să zică** și **va să zică**. **Care va să zică** este numai locuțiune conjuncțională, în timp ce **va să zică** este și locuțiune conjuncțională, și *altceva* (o "expresie");

-este pusă în evidență o dihotomie *expresie vs locuțiune conjuncțională* (la intrarea **zice**), anticipată de lucrarea normativă *Limba română corectă*⁸²; MDA anulează această dihotomie;

-sensurile construcției (**care**) **va (vrea, vra) să zică** permit ca aceasta să fie interpretată și ca locuțiune conjuncțională coordonatoare conclusivă, și ca locuțiune adverbială, și ca verb copulativ;

-sensul "adică" este menționat doar în DA și MDA.

⁸¹ DELLR, intrarea **vrea**, reia exemplul, menționând, la fel ca și celelalte dicționare, că "**vrea** (sau **va vrea**) *să zică*" este o *expresie*.

⁸² BREBAN (coordonator), p. 1973, p. 143 și 145.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare:

CARAGIALE, 1959: Ion Luca CARAGIALE, *Opere*, vol 1, (*Teatru*), Editura Minerva, București.

CREANGĂ, 1993: Ion CREANGĂ, *Opere*, Editura Fundației Culturale Române, București.

MAIORESCU, 1988: Titu MAIORESCU, *Scrieri de logică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.

II. Dicționare:

DA: *Dicționarul limbii române, întocmit și publicat după îndemnul Majestății Sale Regelui Carol I*, Tomul I, Partea II, Fascicula II, Editura Cultura Națională, București, 1927.

DELLR: Gabriela DUDA & Aglaia GUGUI & Marie Jeanne WOJCICKI, *Dicționar de expresii și locuțiuni ale limbii române*, Editura Albatros, București, 1985.

DEX²: *Dicționar explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.

DLRLC: *Dicționarul limbii române literare contemporane* (4 vol.), București, 1957.

DOOM: *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Editura Academiei RSR, București, 1982.

DSR: Luiza SECHE & Mircea SECHE, *Dicționarul de sinonime al limbii române*, Editura Academiei RSR, București, 1982.

DULR: Lazăr ȘĂINEANU, *Dicționar universal al limbii române*, Editura Litera, Chișinău, 1998.

MDA: *Micul dicționar academic*, 4 vol., Editura Univers Enciclopedic, București, 2001-2003.

III. Studii și articole:

Mioara AVRAM, 1997: *Gramatica pentru toți*, (Ediția a II-a revăzută și adăugită), Editura Humanitas, București (Ediția I, 1986).

Ion BĂTEA & Dana BĂTEA: *Observații asupra lui sau apozitiv*, în "Limba română", XXXI, 1982, nr. 2, p. 117-126.

BERCEANU, 1971: Barbu B. BERCEANU, *Sistemul gramatical al limbii române (reconsiderare)*, Editura Științifică, București.

Rodica BOGZA-IRIMIE, 1989: *Gramatică practică în texte literare românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.

BREBAN (coordonator), 1973: Vasile BREBAN (coordonator), Maria BOJIN & Elena COMȘULEA & Doina NEGOMIREANU & Valentina ȘERBAN & Sabina TEIUȘ, *Limba română corectă (Probleme de ortografie, gramatică, lexic)*, Editura Științifică, București.

BULGĂR, 1968: Gheorghe BULGĂR, *Limba română (Sintaxă și stilistică)*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

BULGĂR, 1995: Gheorghe BULGĂR, *Limba română (Fonetică. Lexic. Morfologie. Sintaxă. Stilistică)*, Editura Vox, București.

CANDREA, 1899: I.-A. CANDREA, *Cours complet de grammaire roumaine*, Troisième édition, Edition de la Cartea Românească (f.a.), ediția I.

- CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, 1994: Gh. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, *Sintaxa limbii române*, Editura Științifică, București.
- DIACONESCU, 1989: Ion DIACONESCU, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, (*Construcție și analiză*), Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Paula DIACONESCU, 1957: *Rolul elementului verbal în componența predicatului nominal*, în "Studii de gramatică", vol. al II-ea, Editura Academiei, București, p. 105 - 120.
- DIMITRIU, 1999: Corneliu DIMITRIU, *Tratat de gramatică a limbii române. 1. Morfologia*, Institutul European Iași.
- Florica DIMITRESCU, 1958: *Locuțiunile verbale în limba română*, Editura Academiei, București.
- Suzana Carmen DUMITRESCU, 1979: *Coordonarea prin joncțiune în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- GLR¹: *Gramatica limbii române*, vol. I și II, Editura Academiei, București, 1954.
- GLR²: *Gramatica limbii române*, vol. I și II, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Tiraj nou, Editura Academiei, București, 1966.
- GRAUR, 1968: Alexandru GRAUR, *Tendențele actuale ale limbii române*, Editura Științifică, București.
- GRAUR, 1973: Alexandru GRAUR, *Gramatica azi*, Editura Academiei, București.
- Alexandrina GRĂDINARU, 1978: *Propoziția copulativă în limba română (Descriere structurală)*, Teză de doctorat, conducător științific: Emanuel Vasiliu, București (în mss. La Biblioteca Academiei Române).
- Alexandrina GRĂDINARU, 1981: *Construcții legate și construcții libere: cine știe ce (cine, unde)*, în "Însemnări didactice", Constanța, p. 46-53.
- Valeria GUȚU ROMALO, 1967: *În problema clasificării verbelor (Încercare de clasificare sintagmatică)*, în vol. *Elemente de lingvistică structurală*, Editura Științifică, p. 291-305.
- Valeria GUȚU ROMALO, 1973: *Sintaxa limbii române, (Probleme și interpretări)*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- IODAN, 1956: Iorgu IORDAN, *Limba română contemporană*, Editura Ministerului Învățământului, (București).
- IODAN & ROBU, 1978: Iorgu IORDAN & Vladimir ROBU, *Limba română contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- IRIMIA, 1983: Dumitru IRIMIA, *Structura gramaticală a limbii române (Sintaxa)*, Editura Junimea, Iași.
- NICA, 1988: Dumitru NICA, *Teoria părților de vorbire (Cu aplicații la adverb)*, Editura Junimea, Iași.
- Gabriela PANĂ DINDELEGAN, 1994: *Teorie și analiză gramaticală*, Editura Coresi, București.
- Gabriela PANĂ DINDELEGAN, 2003: *Elemente de gramatică. (Dificultăți, controverse, noi interpretări)*, Editura Humanitas Educațional, București.
- POPA, 1972 (a): Cornel POPA, *Teoria definiției*, Editura Științifică, București.
- POPA, 1972 (b): Cornel POPA, *Teoria cunoașterii*, Editura Științifică, București.
- SARAMANDU, 2003: Nicolae SARAMANDU, *Studii aromâne și meglenoromâne*, Editura Ex Ponto, Constanța.
- STATI, 1967: Sorin STATI, *Teorie și metodă în sintaxă*, Editura Academiei, București.

- STATI & BULGĂR, 1970: Sorin STATI & Gh. BULGĂR, *Analize sintactice și stilistice*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- ȘERBAN, 1964: Vasile ȘERBAN, *Curs practic de sintaxă a limbii române*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- ȘERBAN, 1974 : Vasile ȘERBAN, *Teoria și topica propoziției în româna contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Sabina TEIUȘ, 1980: *Coordonarea în vorbirea populară românească*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Aida TODI, 2001: *Elemente de sintaxă românească veche*, Editura Paralela 45, Pitești.
- TRANDAFIR, 1982: Gh. D. TRANDAFIR, *Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale*, Editura Scrisul Românesc, Craiova.
- Marleen VAN PETEGHEM, 1991: *Les phrases copulatives dans les langues romanes*, Egert, Wilhelmsfeld, Germania.
- VASILIU, 1970: Emanuel VASILIU, *Elemente de teorie semantică a limbilor naturale*, Editura Academiei, București.
- VASILIU, 1995: Emanuel VASILIU, *Elemente de filosofie a limbajului*, Editura Academiei, București.
- VASILIU & Sanda GOLOPENȚIA-ERETESCU, 1969: Emanuel VASILIU & Sanda GOLOPENȚIA-ERETESCU, *Sintaxa transformățională a limbii române*, Editura Academiei, București.